

EIROPAS PARLAMENTS

2009 - 2014

Vides, sabiedrības veselības un pārtikas nekaitīguma komiteja

14.9.2011

DARBA DOKUMENTS

par Ceļvedi virzībai uz konkurētspējīgu ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni 2050. gadā

Vides, sabiedrības veselības un pārtikas nekaitīguma komiteja

Referents: *Chris Davies*

Ceļvedis virzībai uz konkurētspējīgu ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni 2050. gadā

Priekšvārds

Vajadzība ierobežot emisijas, kas rada globālo sasilšanu, ir svarīgāka nekā jebkad agrāk, taču vienu politisko gribu ir vājinājusi citu pretestība.

Pārāk daudzi kavējas rīkoties izšķirīgi, lai gan ES valdības vairākkārt ir apstiprinājušas zinātniskos pierādījumus un atzinušas, ka, nekavējoties nesākot attīstīt ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni, sekas labākajā gadījumā būs dārgas, bet sliktākajā — katastrofālas. Ekonomikas lejupslīde ir mazinājusi apņēmību un novērsusi uzmanību. Izredzes panākt vērienīgu starptautisku vienošanos par klimata pārmaiņu novēršanas pasākumiem ir samazinājušās (lai gan vairāk valstu šajā ziņā uzņemas brīvprātīgas saistības). Eiropas Komisijas Ceļvedis 2050. gadam vēl nav saņēmis Padomes atbalstu.

Lēmumu pieņēmējus mājā neskaidrība un šaubas. Eiropas Savienības emisiju samazināšana vien nevar pasargāt pasauli no bīstamām klimata pārmaiņām, bet vai tā būtiski negatīvi ietekmētu Eiropas ekonomiku, vai arī ietekme būtu niecīga? Vai ieguldījumi, attīstot ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni, patiesībā neradītu pozitīvas sekas un netiktu radītas jaunas komerciespējas? Vai, trūkstot saistošam starptautiskam nolīgumam, industrializētās valstis veiks striktus emisiju samazināšanas pasākumus? Vai ES drīzāk nevajadzētu uzņemties vadību, nevis vilcināties?

Vai mēs varam sasniegt izraudzītos mērķus, ierobežojot dažu tehnoloģiju lietojumu? Vai mums jāizslēdz kodolu šķelšanās ceļā iegūta enerģija vai oglekļa dioksīda uztveršana un uzglabāšana? Vai mums jāierobežo slānekļa gāzes izmantojums vai biodegvielas imports? Vai varam atļauties ieguldīt zemu oglekļa dioksīda emisiju tehnoloģiju izstrādē vajadzīgās summas? Dažām dalībvalstīm panākt CO₂ emisiju samazinājumu būs grūtāk nekā citām — vai pašreizējais sloga sadalījums ir adekvāts? Vai jāsniedz papildu palīdzība — un, ja tā, kas par to maksās?

Apņēmības trūkumu daļēji izraisa dažu politiku skepse pret globālo sasilšanu. Varbūt zinātnieki ir kļūdījušies?

Taču globālās CO₂ emisijas aizvien palielinās. Maunaloas observatorija (Havaju salās) 2011. gada maijā reģistrēja gada maksimālo līmeni 394,16 ppm — pirms desmit gadiem tas sasniedza tikai 373,78 ppm. Ir skaidrs, ka līdz 2015. gadam vai vēl ilgi pēc šā termiņa globālo CO₂ emisiju palielināšanos neizdosies apturēt.

Zinātne un pašreizējās tendences liecina, ka pasaules vidējā temperatūra pieaugs par vairāk nekā 2 grādiem pēc Celsija; tas var notikt vēl daudzu pašreizējo Eiropas Parlamenta deputātu dzīves laikā. Sasilšana turpināsies arī pēc to nāves. *Hadley Centre* (Apvienotā Karaliste) lēš, ka, ja vien nekavējoties netiks veikti attiecīgi pasākumi, periodā līdz 2070.–2100. gadam vidējās virsmas gaisa temperatūras pasaulē paaugstināsies par 3–5 grādiem pēc Celsija. Šādu temperatūru ietekmē pasaulē, kas tobrīd uzturēs par 2 miljardiem iedzīvotāju vairāk, cita starpā ievērojami pazemināsies lauksaimniecības ražīgums.

Mūsu virzība uz katastrofu nav akla — mēs ejam tai pretī plaši atvērtām acīm, pilnībā to apzinoties, bet pievērsuši uzmanību kam citam.

Ceļveža mērķi

Eiropas Savienība ir uzņēmusies absolūtas, vienpusējas saistības līdz 2020. gadam samazināt 1990. gada CO₂ emisiju līmeni tikai par 20 %. Taču tā ir pieņēmusi vairākas politikas, kuru pilnīgas īstenošanas gadījumā emisijas līdz 2050. gadam tiktu samazinātas par 40 %.

Padome ir atzinusi, ka šī pieeja nav adekvāta, un ir pieņēmusi — vispārīgos vilcienos —, ka emisijas līdz 2050. gadam jāsamazina par 80–95 %. Pieņemot Komisijas Ceļvedi, Eiropas Savienībai būs pienākums ievērot šā mērķa sasniegšanas principu, un tiks nodrošināts pamats specifisku, jaunu politikas priekšlikumu kopumam. Tā nozīmīgumu nevajadzētu novērtēt par zemu.

Ceļvedī ierosināts līdz 2030. gadam iekšzemes emisijas samazināt par 40 %, bet līdz 2040. gadam — par 60 %. Paredzot šādu attīstību, pieņemts, ka līdz 2020. gadam tiks panākts 25 % samazinājums, un Komisija norāda, ka ES to varēs sasniegt, ja vien tiks pilnībā īstenotas jau pieņemtās politikas. Tā kā dalībvalstis ir novirzījušās no energoefektivitātes mērķiem, ticamākais, būs vajadzīgs Padomes un Parlamenta atbalsts papildu korektīviem pasākumiem.

Ceļvedī lielākie samazinājumi paredzēti perioda otrajā pusē; tajā pieņemts, ka, ritot gadiem un attīstoties tehnoloģijām, emisiju samazinājuma temps palielināsies. Pārāk daudz ierosināto būtisko izmaiņu ir paredzētas pēc daudziem gadiem. 1990.–2020. gada periodam kopējais pieprasītais CO₂ samazinājums ir tikai 25 %, savukārt nākamajos 30 gados jāsasniedz papildu 55 % samazinājums.

Izmaiņām vajadzīgs laiks, taču var uzskatīt, ka Komisijas priekšlikumi ir bezrūpīgi un ierobežoti — lai gan varbūt atspoguļo grūtības, kādas rodas, mēģinot panākt politisku vienošanos par radikālāku pieeju. Pieņemot, ka viss būs labi, ja vien tiks sasniegts 2050. gada mērķis, netiek ņemts vērā fakts, ka katra emitētā CO₂ tonna atmosfērā var palikt vairāk nekā 100 gadu. CO₂ apjomi uzkrājas līdz ar katru dienu un pastiprina globālās sasilšanas procesu; ievērojami emisiju samazinājumi vajadzīgi nekavējoties, nevis tikai nākamajos 30–40 gados.

Nozīmīgums attiecībā uz Eiropas ekonomiku

Grūtības sagādā ievērojama CO₂ emisiju samazināšana, saglabājot un attīstot konkurētspējīgu ekonomiku. Abi mērķi jāīsteno kopā. Attīstība citviet pasaulē ir tik strauja, ka Eiropa, mēģinot paturēt vecās metodes un vecos līdzekļus, ko citur aizstāj, riskē atpalikt. Mums jāvirzās uz priekšu, izmantojot jaunus domāšanas veidus un jaunas iespējas.

Komisijas ietekmes novērtējumā secināts, ka Ceļveža mērķu sasniegšana radītu nodarbinātības modeļu izmaiņas, taču tās kopumā būtu neitrālas vai pozitīvas. Potenciālais

ekonomiskais ieguvums būs vislielākais, ja dalībvalstis efektīvi lieto izsoļu ieņēmumus un ES sekmīgi izmantos priekšrocības, ko sniedz tās iniciatores statuss.

Šis optimistiskās pozīcijas īstenošanu apdraud pesimisms un dažu nozaru lobiju īstermiņa intereses. Tiem pārāk bieži izdevies rosināt bailes par politikas maiņas sekām.

Piemēram, autoražotāji 2007. un 2008. gadā valdībām un Eiropas Parlamenta deputātiem paziņoja, ka jaunu automobiļu radīto CO₂ emisiju samazināšanas pasākumi palielinās tirdzniecības cenu un apdraudēs nozares nākotni. Patiesībā jaunu automobiļu cena reālajā izteiksmē kopš tā laika ir kritusies, bet ES tiesību akti par lielāku degvielas patēriņa efektivitāti ir snieguši zināmu atbalstu autovadītājiem, kam nākas saskarties ar lielākām degvielas cenām. Pastiprināti vides standarti nav vājinājuši ES autoražotāju konkurētspēju.

Bažas par risku, ko dažām energointensīvām nozarēm varētu radīt oglekļa emisiju pārvirze, ir pamatotas, taču ļoti pārspīlētas. Attiecīgo nozaru rīcībā ir bezmaksas oglekļa kvotas, kas ilgus gadus pasargās pret oglekļa cenu ietekmi. Problēmas, kas sagaida Eiropas ekonomiku, neizraisa oglekļa emisiju pārvirze.

Ja Ķīnas izaugsme turpināsies pēdējo gadu mērogā, 2030. gadā tās CO₂ emisijas sasniegs pārējās pasaules pašreizējo līmeni. Lai no tā izvairītos, Ķīnai steidzīgi jāpaplašina elektroenerģijas ražošana ar zemām oglekļa dioksīda emisijām, kā arī patiešām grandiozā mērogā jāievieš oglekļa dioksīda uztveršanas un saglabāšanas sistēma. ES vilcināšanās vispārējā zemu oglekļa emisiju tehnoloģiju ieviešanā novedīs pie situācijas, ka mēs importēsim aprīkojumu, nevis ražosim to paši. Ja mēs kavēsimies, Tālo Austrumu uzņēmumu pašreizējā dominējošā pozīcija saules enerģijas tehnoloģiju jomā vēl daudzkārt nostiprināsies. ES riskē zaudēt līderpozīcijas tehnoloģiju jomā, kā arī ar to saistītās ekonomikas iespējas.

ES prioritātei jābūt norādījumu un skaidrojumu sniegšanai attiecīgajām nozarēm, jo īpaši enerģētikas sektoram. Tagad pieņemtie lēmumi par ieguldījumiem ietekmēs CO₂ emisijas 2050. gadā. Pašlaik projektētās spēkstacijas var sākt darboties pirms 2020. gada un var joprojām tikt izmantotas trīs desmitgades vēlāk. Ir būtiski noteikt ilgtermiņa politiku, lai ļautu nozaru pārstāvjiem veikt ieguldījumus droši un nebaidoties, ka tie nevarēs izmantot savus aktīvus. Ceļveža pieņemšana palīdzēs nodrošināt investoru pieprasīto skaidrību.

Izmaiņas ir neizbēgamas, bet jābaidās ir tikai no pašām bailēm.

Parlamenta balsojuma sekas

Šis jautājums nav leģislatīvs, taču Parlamenta reakcijai var būt ārkārtīga ietekme uz nākotnes politiku. Lai gan referents uzskata, ka Komisijas Ceļvedis attiecībā uz nekavējoties nepieciešamo iekšzemes emisiju samazinājumu ir vājš, viņš iesaka Parlamentam to atbalstīt — kopā ar tajā paredzētajiem CO₂ emisiju mērķiem 2030., 2040. un 2050. gadam.

Atbalsts liecinās, ka Eiropas Parlamenta deputāti atzīst, ka Eiropas Savienībai jābūt gatavai ieņemt vadošo pozīciju globālās sasilšanas jautājumā. Tas nozīmēs, ka, pat ja nav saistoša starptautiska nolīguma, kādu mēs vēlamies, Parlaments piekrīt, ka ES jāuzņemas iniciatores

loma un ka jāveic nepieciešamie pasākumi, lai līdz 2050. gadam izveidotu ekonomiku ar zemām oglekļa dioksīda emisijām. Tas liecinās, ka Eiropas Parlamenta deputāti vēlas, lai ES akceptē jaunas tehnoloģijas un jaunus veidus mūsu ekonomikas mērķu sasniegšanai.

Atbalsts pierādīs Parlamenta sapratni, ka nozarēm jāsniedz tik skaidri norādījumi par ilgtermiņa politiku, cik vien iespējams. Tas apliecinās, ka Eiropas Parlamenta deputāti novērtē, cik svarīgi ir ieviest piemērotus politikas instrumentus ieguldījumu lēmumu pieņemšanas atbalstam, liekot tiem akceptēt, ka vai nu jāatbalsta Emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas nostiprināšana un jāpalielina oglekļa cena, vai arī jāatbalsta alternatīvi pasākumi, lai stimulētu tos pašus ieguldījumus zema oglekļa līmeņa tehnoloģijās.

Mums skaidri jāapzinās, ko nozīmēs ceļveža neatbalstīšana. Alternatīva plāna nav. Atbilstoši ANO Klimata pārmaiņu starpvaldību padomes ieteikumiem ierosināto mērķu noraidīšana liecinās, ka Parlaments vai nu netic, ka tos iespējams sasniegt, vai arī uzskata, ka to sasniegšana izmaksātu pārāk daudz (lai kādas sekas būtu jāpārcieš mūsu pēctečiem), vai atsakās pieņemt, ka tie patiešām ir jāsasniedz.

Šāds lēmums būtu graujošs trieciens visiem, kas apzinās, kādus draudus miljardiem mūsu planētas iedzīvotāju rada globālā sasilšana. Tas būtiski vājinātu Komisijas un to Padomes pārstāvju apņēmību, kuri vēlas nodrošināt, lai ES pieņem politikas, kas ir būtiskas klimata pārmaiņu ierobežošanai un tās konkurētspējīgās pozīcijas saglabāšanai pasaulē. Šāda lēmuma politiskā vēsts apdraudētu izredzes uz progresu starptautiskajās sarunās.

Mūsu iespēja

Kara laikā viss norit ātri. Tiek atrasta nauda, likvidēta birokrātija, pieņemti lēmumi par rīcību.

Globālā sasilšana nav tik strauja kā karš — tā ir katastrofa, kura tuvojas lēni, bet kuras sekas būs tikpat tālejošas. Arī pasaules reakcija ir lēna. Tai netiek piešķirta prioritāte, kāda tai pienākas.

Šādiem parlamentāriem tekstiem ir īss politiskā derīguma termiņš. Vispārīgiem un virspusējiem Eiropas Parlamenta deputātu komentāriem būs maz vērtības. Tā vietā mums jāizmanto šī iespēja, lai ierosinātu specifiskus pasākumus, ko Komisijai vajadzētu ieviest, lai īstenotu 2050. gada mērķus. Mums jāuzstāj, ka vajadzīgie pasākumi jāpieņem šā Parlamenta pilnvaru termiņā. Mums šis ziņojums jāizmanto, lai izdarītu pozitīvu spiedienu.

Piezīme

Kompetence šajā jautājumā ir dalīta ar ITRE komiteju, kura ekskluzīvi atbild par atjaunojamo enerģiju, energoefektivitāti, enerģijas drošību, ēku energoefektivitāti, energomarķējumu, novērtējumu par ietekmi uz enerģētikas nozari, viedo tīklu, viedajiem skaitītājiem, pētniecību un izstrādi. Referenta ziņojums atspoguļo šo dalījumu.